

УДК 81'243:373:371.9

DOI 10.31494/2412-9208-2018-1-2-226-235

Didactic prerequisites of practice-oriented foreign language teaching of senior pupils with cerebral palsy

Дидактичні передумови практикоорієнтованого навчання іноземної мови старшокласників з дитячим церебральним паралічем

Natalia Shcherba,

candidate of pedagogical sciences,
associate professor

<https://orcid.org/0000-0002-5467-4292>

scherbanatasha@gmail.com

Zhytomyr Ivan Franko State
University

✉ 40 Velyka Berdychivska St.,
Zhytomyr, 10008

Наталія Щерба,

кандидат педагогічних наук, доцент

Житомирський державний
університет імені Івана Франка

✉ вул. Велика Бердичівська, 40,
м. Житомир, 10008

Original manuscript received August 29, 2018

Revised manuscript accepted September 25, 2018

ABSTRACT

The significance of foreign languages teaching of senior pupils with cerebral palsy inclusively is a topical issue of Ukrainian secondary education. According to statistic data, the ratio of palsied children to ones with typical development both in Europe and in Ukraine is 1.5-2.6 to 1000. But in 2015-2016 only 1127 out 17337 Ukrainian schools ensured inclusive education for learners with disabilities. The inclusion index in the country constituted 7%. The figure increased 15-fold in 2016-2017 as a result of experiments held in several regions of Ukraine. Owing to this a need for researches aimed at designing appropriate strategies of inclusive teaching a foreign language to senior learners with cerebral palsy has arisen.

The purpose of inclusive education of senior learners is to prepare them to independent life in society (where it is possible), thus teaching them a foreign language should be practice-oriented. According to this, the aim of the article is to define the concept of "practice-oriented foreign language teaching to senior learners with cerebral palsy" and to single out the didactic prerequisites of its implementation.

The term "practice-oriented teaching at school" is interpreted in the article as the combination of school instruction and out-of-school practices that involve learners into the process of solving important tasks and problems which allows them to gain new knowledge and experience while being emotionally and cognitively engaged and to choose a profession as a result. The term is analyzed further in the context of teaching foreign languages to senior school learners with special educational needs and disabilities taking into consideration a number of factors: the purpose and aims of teaching a foreign language, the tasks set for the senior stage of secondary education and the specific needs of pupils with cerebral palsy.

Among the didactic prerequisites for implementing practice-oriented teaching a foreign language of senior pupils with special educational needs, such approaches as personal, process-oriented, resource and competence ones are singled out. The corresponding principles include: individualization, differentiation and of learning process design ones.

Keywords: a foreign language, cerebral palsy, practice-oriented teaching.

Вступ. Кількість людей з обмеженими можливостями поступово збільшується у світі. Україна не є винятком. За даними Державної служби статистики України (Лист Мінсоцполітики України, 2008), станом на початок 2017 року їх число в країні становило 2 603 319 осіб, із яких дітей до 18 років – 156 099. За бюлетенем Державної служби статистики України, в 2016 році було зареєстровано 135 564 дітей віком до 17 років із хворобами нервової системи, з них 34 540 – віком 15-17 років, тобто старшого шкільного віку (Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення України у 2016 році, 2017, с. 16-19). Наведені цифри за останні роки є заниженими, оскільки перепис за 2014–2017 рр. не включав Крим та не враховував усіх дітей на тимчасово окупованих територіях. Що стосується безпосередньо дитячого церебрального паралічу (ДЦП), то за міжнародною статистикою його частота становить від 1,5 до 2,6 випадків на 1000 дітей, що характерно і для нашої країни (Яценко, 2015, с. 19). Згідно з Законом України “Про загальну середню освіту” (2018) учні з інвалідністю (і зокрема, з ДЦП) можуть навчатись у загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладах (і зокрема, в навчально-реабілітаційних центрах. У 2014-2015 н. р. в Україні працювало 290 спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), серед яких 15 закладів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, де навчалось 1824 учнів, та 48 навчально-реабілітаційних центрів, де навчалось 5464 учнів. Близько 5000 дітей з особливими освітніми потребами отримували освіту в спеціальних класах у межах 338 шкіл і 2200 учнів – в інклюзивних класах загальноосвітніх шкіл (Загальноосвітні навчальні заклади України на початок 2014/15 навчального року, 2015). Станом на 2015-2016 н. р. серед 17 337 українських шкіл лише 1127 були залучені до інклюзивного навчання, а показник інклюзії складав лише 7% (Інклюзивне навчання в Україні, 2018).

Унаслідок запровадження пілотних проектів в окремих областях України кількість учнів з інвалідністю, що навчаються інклюзивно, зросла у 2016-2017 н. р. у 15 разів (Інклюзивне навчання в Україні, 2018). У цих умовах основним завданням іншомовної інклюзивної освіти учнів з ДЦП є пошук оптимальних стратегій її запровадження в тих випадках, де це можливо. А бажаним результатом є підготовка учнів до життя в соціумі після закінчення школи, тобто сприяння їх соціальній інтеграції. Це можливо тоді, коли навчальний процес буде практикоорієнтованим. Сутність останнього поняття та дидактичні основи його реалізації є недостатньо вивченими, що зумовлює актуальність цього дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій. Поняття “практикоорієнтоване навчання” (ПОН) знаходиться в науковому обігу протягом останніх двадцяти років поряд із термінами “практикоорієнтований підхід”, “спрямування” та “метод”. Проблематика їх запровадження досліджувалась ученими в контекстах: професійної підготовки майбутніх педагогів (Т. Ашутіна, 2017; Ю. Бахметова, 2012; В. Ванієва, 2016; Г. Горбенко, 2015; Т. Горбунова, 2010; Н. Житник, 2015; М. Корда, А. Шульгай, А. Гудима, С. Запорожан, 2016; М. Корешкова, 2014;

А. Костюніна, 2016; Н. Матюшенко, 2014; І. Пальшкова, 2006; 2009; А. Пригодій, 2013; С. Сапожников, 2014; Ж. Семидоцька, І. Чернякова, 2015; С. Скворцова, 2010; В. Течиева, 2014; Н. Якса, 2009); педагогічної освіти окремих країн (С. Бобраков, 2012; Д. Варнеке (D. Warneke), 2007; Є.-М. Пост (E.-M. Post), 2010; С. Пітч (S. Pietsch), 2010 (у Німеччині); Л. Айзікова, 2005; Ю. Новікова, 2015 (у Великій Британії)); навчання студентів непедагогічних спеціальностей (Т. Бондаренко, А. Латкин, 2012; В. Ваниєва, 2015; Ю. Ветров, Н. Клушина, 2002; С. Вишнякова, 1999; О. Демченко, 2013; О. Котикова, 2010; Т. Морозова, 2013; П. Образцов, М. Виленский, А. Уман, 2004; К. Піцул, 2016; Л. Потапенко, 2013; А. Фецул, 2013; В. Шоба, 2008; Ф. Ялалов, 2012); системи підвищення кваліфікації фахівців (Ю. Андрєєва, 2000; Л. Петренко, 2015); середньої професійної освіти (А. Барканов, 2015; Е. Гусєва, 2011); середньої немовної освіти (М. Алферєєва, 2013; Е. Беловолова, 2006; Л. Гуляєва, 2016; І. Калугіна, 2000; А. Мордкович, П. Семенов, 2010); середньої освіти окремих країн (Л. Павлова, 2013 (у Швеції)); **її теоретичного підґрунтя** (Ф. Ялалов, 2004). Проте це поняття досі не було досліджене в контексті іншомовної освіти старшокласників з ДЦП.

Мета статті полягає у визначенні дидактичних передумов практикоорієнтованого навчання ІМ учнів з дитячим церебральним паралічем, а **завдання** – в уточненні значення останнього поняття, а також у визначенні мети та завдань його реалізації.

Методи та методика дослідження, що були використані в ході написання цієї публікації, включають: аналіз наукової літератури та безпосереднє спостереження за організацією освіти учнів з особливими освітніми потребами в Україні.

Результати та дискусії. Проведений нами контент-аналіз поняття “практикоорієнтоване навчання в школі” (Щерба, 2016; 2017) дозволив визначити його як *посіднання навчальної та практичної діяльності при вирішенні життєво важливих завдань і проблем, що дозволяє отримати нові знання і сформувати досвід їх використання за рахунок емоційного та пізнавального наповнення творчого пошуку учнів і забезпечення профорієнтації.*

Подальше уточнення визначення терміну доцільно провести у 3 етапи:

- 1) визначення ПОН **іноземної мови** в школі;
- 2) визначення ПОН іноземної мови **старшокласників**;
- 3) визначення ПОН іноземної мови старшокласників **з ДЦП.**

Перший етап може бути проведений за рахунок вибору компетентності / компетентностей, що мають бути сформованими в учнів у ході вивчення іноземної мови. Згідно з вимогами чинних освітньо-нормативних документів (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, 2011; Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, 2003) передбаченим результатом навчання є опанування учнями комунікативної компетентності (як складної єдності) / комунікативних мовних компетентностей (communicative language competences). Виходячи з цього та зважаючи на сутність навчального процесу як

єдності учіння і викладання, видається можливим тлумачити поняття “практикоорієнтоване навчання іноземної мови в школі” як *організований двосторонній процес розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів, передумови вирішення ними життєво важливих завдань і проблем та професійного самовизначення, що реалізується за рахунок поєднання навчальної та практичної діяльності, а також емоційного і пізнавального наповнення творчого пошуку.*

На **другому етапі** було вирішено окреслити коло життєво важливих завдань і проблем, які старшокласники мають навчитися вирішувати в міжкультурному спілкуванні, а також уточнити, яким чином може проводитись профорієнтаційна діяльність. Відповідно до матеріалів Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (2003) навчання іноземної мови має здійснюватись у межах 4 сфер спілкування (domains): особистісної, освітньої, публічної та професійної. Водночас у Програмах з Іноземної мови для 10-11 класів (Програми для загальноосвітніх навчальних закладів: рівні стандарту, академічний і профільний) розвиток іншомовної комунікативної компетентності в контексті професійної сфери не передбачено. Остання вивчається у закладах вищої освіти, коли студенти вже обрали майбутній фах. Однак запровадження в процес іншомовної освіти старшокласників проблем і завдань, типових для тих чи інших професій (тобто елементів професійної сфери спілкування), може послужити ефективним засобом їх профорієнтації. На користь практикоорієнтованого навчання ІМ старшокласників у межах професійної сфери спілкування свідчить також положення психології про те, що подолання кризи ідентичності (тобто вибір майбутньої професії) є психологічним центром соціальної ситуації розвитку старшокласників. Це дозволяє їм скласти план життя та визначити його мету (Савчин, Василенко, 2006, с. 237). Механізми вирішення даної проблеми закладені у концептуальних засадах реформування середньої школи (Нова українська школа, 2016, с. 23).

На думку М. Савчина і Л. Василенко (2006, с. 237), старша школа має підготувати учнів до таких сфер життєдіяльності, як праця; сімейне життя; трудова діяльність; виконання громадських обов'язків; самовдосконалення. До наведеного переліку завдань і проблем видається доцільним додати ще й пункт “забезпечення власної життєдіяльності”, що включав би самообслуговування та зміцнення здоров'я, які є актуальним для старшокласників з ДЦП.

Третій етап передбачає подальше уточнення визначення за рахунок його аналізу в контексті особливостей учнів з інвалідністю. Як було зазначено вище, бажаним результатом освіти дітей і молоді з особливими освітніми потребами є їх максимальна соціальна інтеграція. Останнє поняття (від англ. “integration” – “злиття”, “об'єднання в одне ціле”) *тлумачиться І. Кузавою (2012, с. 150) як “процес і результат надання людині з порушеннями психофізичного розвитку прав і реальних можливостей бути задіяний у всіх видах соціального життя суспільства нарівні і разом з усіма його членами”. І. Когут (2014, с. 65) пропонує вирішувати це питання, вживаючи заходів, наведених у таблиці 1.*

Таблиця 1

Співвідношення заходів соціальної інтеграції випускників шкіл з особливими потребами і сфер їх життєдіяльності

№	Заходи соціальної інтеграції	Сфери життєдіяльності
1. 2. 3. 4. 5.	Зміцнення здоров'я. Формування емоційної стійкості до стресових умов життя і можливостей організму протистояти факторам зовнішнього середовища. Корекція рухових, емоційних, соціальних відхилень. Розвиток загальної і точної моторики. Вироблення навичок самообслуговування.	Забезпечення власної життєдіяльності, праця, трудова діяльність.
6. 7. 8. 9. 10.	Гармонійний розвиток. Покращення розумових здібностей. Розвиток комунікативних здібностей. Виявлення та стимулювання резервних можливостей організму. Формування мотивів і розуміння корисності виконання фізичних вправ.	Самовдосконалення, трудова та громадська діяльність, праця, сімейне життя.
11.	Нормалізація соціального статусу.	Громадська і трудова діяльність, сімейне життя.
12.	Придбання професійних навичок.	Трудова діяльність.

Проведений контент-аналіз і матеріали табл. 1 дозволяють сформулювати визначення **практикоорієнтованого навчання іноземної мови старшокласників з ДЦП як організований двосторонній процес розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів, що сприяє їх соціальній інтеграції та реалізується за рахунок вирішення ними життєво важливих завдань і проблем у ході поєднання навчальної та практичної діяльності, а також емоційного і пізнавального наповнення творчого пошуку.**

Розглянемо деякі **дидактичні передумови**, що сприяють реалізації практикоорієнтованого навчання ІМ старшокласників з ДЦП. **Метою** освітнього процесу є в цьому випадку забезпечення максимальної соціальної інтеграції учнів, а його **завданням** – розвиток у них іншомовної комунікативної компетентності у єдності 4 традиційних цілей навчання ІМ: практичної, розвивальної, загальноосвітньої та виховної. **Зміст** навчального процесу має включати в себе не лише навчальну, але й елементи практичної діяльності, що дозволять реалізувати заходи соціальної інтеграції, викладені в табл. 1, засобами ІМ. Що стосується **дидактичних підходів**, то ідеї про поєднання навчальної та практичної діяльності поширювались ще французькими педагогами-просвітниками XVIII сторіччя Жан-Жаком Руссо, Клодом-Адріаном Гельвецієм, Дені Дідро, Полем-Анрі Гольбахом, а також швейцарським педагогом Йоганном-Генріхом Песталоцці (Фіцула, 2009, с. 79). В сучасній педагогіці вони реалізуються в **діяльнісному підході**, що визначається в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (2018) як

“спрямованість навчально-виховного процесу на розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих знань з різних навчальних предметів, успішну адаптацію людини в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти”. Цей підхід традиційно поєднується з **особистісним**. Останній тлумачиться як такий, що визнає унікальність, інтелектуальну і моральну свободу людини та її право на повагу, передбачає опору на природний процес саморозвитку здібностей, самовизначення, самореалізацію, самоутвердження і створення для цього відповідних умов (Фіцула, 2009, с. 81). У контексті освіти учнів з особливими освітніми потребами він повніше реалізується в інклюзивній освіті, оскільки передумовою її запровадження є принципи т. зв. “здорової педагогіки”. Відмінності між людьми розглядаються в міжнародних документах (Саламанкська декларація, 1994) як нормальне явище, тому навчання потрібно відповідним чином адаптувати до потреб дітей, а не “підганяти” дітей до усталених припущень щодо організації та характеру навчального процесу (переклад з рос. – Н. Щерба). Зважаючи на сказане, видається доцільним враховувати й **ресурсний підхід**, що, зокрема, орієнтує навчання на пошуки і розвиток потенційних можливостей школяра шляхом підбору навчальних засобів і умов освітнього середовища (Фіцула, 2009, с. 82). Оскільки цілі практикоорієнтованого навчання ІМ реалізуються у ході розвитку в учнів іншомовної комунікативної компетентності, доречно спиратись і на **компетентісний підхід**, який передбачає не лише *прироцнення знань, умінь і навичок, але й засвоєння способів їх здобуття і досвіду емоційно-ціннісного ставлення до дійсності* (Фіцула, 2009, с. 82).

Розглянемо деякі дидактичні принципи, що дозволяють реалізувати ідеї практикоорієнтованого навчання ІМ старшокласників з ДЦП. Визнаючи доцільність запровадження таких універсальних принципів організації освітнього процесу, як, наприклад, принцип гуманізації, гуманітаризації, розвивального характеру навчального процесу, його варіативності та інших, зупинимось на тих, що видаються більш специфічними. Навчання учнів з особливими освітніми потребами пов'язується вітчизняними та зарубіжними науковцями з використанням принципів індивідуалізації та диференціації

(Т. Сак, 2005; 2013; 2014; П. Сікорський, 1998; 2000; О. Таранченко, Ю. Найда, 2012; В. Gartin, N. Murdick, M. Imbeau, D. Perner, 2002; С. Tomlinson, 2017 та ін.). **Принцип індивідуалізації** насамперед передбачає укладання Індивідуальної програми розвитку та Індивідуального навчального плану для кожного учня з особливими освітніми потребами. Це дозволяє адаптувати (чи за необхідності модифікувати) навчальний процес у залежності від його можливостей і потреб. **Принцип диференціації** допомагає надати навчальному процесу особистісно орієнтованого характеру за рахунок підготовки вчителем індивідуалізованих навчальних програм для змінних груп учнів, враховуючи їх індивідуально-типові відмінності (наприклад, розумові і фізичні можливості, навчальний і когнітивний стиль, здібності, інтереси і т.д.).

Робота в таких групах основана на виборі кожним учнем комплексу завдань на кожному уроці, на основі чого він працює в групі інших учнів, що вибрали ці ж завдання. Вказаний підхід в минулому використовувався в Італії, що є лідером інклюзивної освіти в Європі. Проте країна відмовилась від нього на користь виконання всім класом заходів, призначених для учня з інвалідністю (як-от: вивчення азбуки Брайля чи жестової мови). Для цього вчителі-предметники тісно співпрацюють з корекційними педагогами. Нарешті, **принцип проектування** навчального процесу за моделлю життєвих ситуацій також видається доречним в організації іншомовної освіти старшокласників з ДЦП. Навчання розглядається ним як основний вид діяльності дитини в процесі становлення особистості, де всі переживання є шляхом набуття неповторного суб'єктного досвіду (Яценко, 2015, с. 118-119). Підхід забезпечує не лише пізнавальну, але й емоційну наповненість творчого пошуку учнів у навчальному процесі.

Висновки. Ефективність досягнення цілей практикоорієнтованого навчання ІМ учнів з ДЦП уможливується низкою факторів, серед яких: наявність ґрунтового висновку психолого-медико-педагогічної консультації про навчальні можливості конкретного учня; підтримка з боку батьків; достатнє фінансування шкіл, яке дозволило б створити інклюзивне освітнє середовище та адаптувати навчальний процес до особливих освітніх потреб кожного учня тощо. Проте центральною ланкою реалізації практикоорієнтованого навчання ІМ учнів з ДЦП, є достатній рівень професійно-педагогічної готовності педагогічного колективу тощо.

Зважаючи на все сказане, перспективи подальшого дослідження передбачають розробку технології підготовки вчителів ІМ до реалізації практикоорієнтованого навчання учнів з ДЦП, що передбачала би психологічну та педагогічну (дидактичну і методичну) складові.

Література

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (від 23 листопада 2011 р. № 1392) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://mon.gov.ua/content/Osvita/post-derzh-stan-\(1\).pdf](http://mon.gov.ua/content/Osvita/post-derzh-stan-(1).pdf). – Назва з титул. екрану.
2. Загальноосвітні навчальні заклади України на початок 2014/15 навчального року. Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України, 2015. – 100 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: Вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. вид. проф. С.Ю.Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення України у 2016 році. Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України, 2017. – 92 с.
5. Закон України "Про загальну середню освіту" // Законодавство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/651-14>. – Назва з титул. екрану.
6. Інклюзивне навчання в Україні: як діятиме і що вже зроблено // Споживач [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ogo.ua/articles/view/2017-05-13/86565.html>. – Назва з титул. екрану.
7. Когут І. Соціальна інтеграція осіб із інвалідністю та роль адаптивної фізичної культури в її реалізації / І. Когут // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 4. – С. 61-66.

8. Кузава І.Б. Порівняльна характеристика термінів "інклюзія" та "інтеграція" / І. Б. Кузава // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2012. – Вип. 21. – С. 149-153.

9. Лист Мінсоцполітики України № 16/0/133-18/171 від 14.02.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dostup.detector.media/request/31092/response/64384/attach/2/16%200%20133%2018%20id1464540.pdf>. – Назва з титул. екрану.

10. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / [Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін.; за заг. ред. М. Гриценка]. – Київ : 2016. – 34 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. – Назва з титул. екрану.

11. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 10-11 класи. Академічний рівень // http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/. – Назва з титул. екрану.

12. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 10-11 класи. Профільний рівень // http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/. – Назва з титул. екрану.

13. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Іноземна мова. 10-11 класи. Рівень стандарту // http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/. – Назва з титул. екрану.

14. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посібник / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – Київ : Академвидав, 2006. – 360 с.

15. Саламанская декларация и рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка, Испания, 7-10 июня 1994 года // Декларации ООН [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/salamanka.pdf. – Назва з титул. екрану.

16. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник / М.М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2009. – 560 с.

17. Щерба Н.С. Значення поняття "практикоорієнтоване навчання в контексті іншомовної освіти дітей з особливими потребами" / Н.С. Щерба // Матеріали V Наукової конференції "Фундаментальні та прикладні дослідження у сучасній науці". Збірка наукових праць. – Харків : Технологічний Центр, 2017. – С. 36.

18. Щерба Н.С. Сутність практикоорієнтованого навчання іноземної мови старшокласників з особливими потребами / Н.С. Щерба // Нові технології навчання: наук.-метод.зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – 2016. – Випуск 89. – Частина 1. – С. 257-263.

19. Яценко К.В. Дитячий церебральний параліч: етіопатогенез, клініко-нейрофізіологічні аспекти та можливості неврологічної реабілітації / К.В. Яценко // Український неврологічний журнал. – 2015. – № 2. – С. 19-24.

20. Яценко С.Л. Сутнісні аспекти особистісно орієнтованої освіти / С.Л. Яценко // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – 2015. – №. 85. – Спецвипуск. – С. 116-122.

References

1. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednioi osvity [State standard for basic and complete general secondary education] [Online]. – Retrieved from: [http://mon.gov.ua/content/Osvita/post-derzh-stan-\(1\).pdf](http://mon.gov.ua/content/Osvita/post-derzh-stan-(1).pdf) [In Ukrainian].

2. Zahalnoosvitni navchalni zaklady Ukrainy na pochatok 2014/15 navchalnoho roku. Statystychnyi biuleten / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Comprehensive

educational institutions of Ukraine in 2014/15 school year. Statistic bulletin]. 2015, 100 p. [In Ukrainian].

3. Zahalnoyevropeiskii rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment] / [ed. by prof. S.Yu. Nikolayeva]. – Kyiv, Lenvit, 2003, 273 p. [In Ukrainian].

4. Zaklady okhorony zdorovia ta zakhvoriuvanist naselennia Ukrainy u 2016 rotsi. Statystychnyi biuletyn [Health care institutions and population incidence rates]. – Kyiv, 2017, 92 p. [In Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy "Pro zahalnu seredniu osvitu" [Law of Ukraine "On general secondary education"] [Online]. – Retrieved from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/651-14>. [In Ukrainian].

6. Inkluzyvne navchannia v Ukraini: yak diatyme i shcho vzhe зроблено [Inclusive teaching in Ukraine: prospects and results] [Online]. – Retrieved from: <http://ogo.ua/articles/view/2017-05-13/86565.html>. [In Ukrainian].

7. Koghut I. Sotsialna intehratsiia osib iz invalidnistiu ta rol adaptivnoi fizychnoi kultury v yii realizatsii [The Social integration of persons with disability and the role of adaptive physical education in its implementation]. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and practice of physical education and sport, 2014, № 4, pp. 61-66. [In Ukrainian].

8. Kuzava I.B. Porivnialna kharakterystyka terminiv "inkluziia" ta "intehratsiia" [The comparative characteristics of inclusion and integration]. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. – The Scientific Almanach by M.P. Drahomanov NPU, 2012, № 21, pp. 149-153. [In Ukrainian].

9. Lyst Minsotspolityky Ukrainy № 16/0/133-18/171 vid 14.02.2018 [Letter by Ministry for Social Policy of Ukraine України № 16/0/133-18/171] [Online]. – Retrieved from: <https://dostup.detector.media/request/31092/response/64384/attach/2/16%200%20133%2018%20id1464540.pdf>. [In Ukrainian].

10. Hrynevych L., Elkin O., Kalashnikova S., Kobernik I., Kovtunets V., Makarenko O., et al. Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian school: the conceptual prerequisites of secondary school reformation]. Kyiv, 2016, 34 p. [Online]. – Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. [In Ukrainian].

11. Prohrama dia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. Anhliiska mova. 10-11 klasy. Akademichnyi riven [Comprehensive school curriculum, English. Grades 10-11. Academic level] [Online]. – Retrieved from: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/. [In Ukrainian].

12. Prohrama dia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. Anhliiska mova. 10-11 klasy. Profilnyi riven [Comprehensive school curriculum, English. Grades 10-11. Profile level] [Online]. – Retrieved from: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/. [In Ukrainian].

13. Prohrama dia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. Anhliiska mova. 10-11 klasy. Riven standartu [Comprehensive school curriculum, English. Grades 10-11. Standard level] [Online]. – Retrieved from: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/. [In Ukrainian].

14. Savchyn M.V., Vasylenko L.P. Vikova psykholohiia: navch. posibnyk [Age psychology: textbook]. Kyiv, Akademvydav, 2006, 360 p. [In Ukrainian].

15. Salamanskaia deklaratsiia y ramky deistvyi po obrazovaniu lyts s osobymu potrebniamy, pryniatie Vsemirnoi konferentsiei po obrazovaniu lyts s osobymu potrebniamy: dostup y kachestvo [The Salamanca statement and framework for action on special needs education] [Online]. – Accessed at: <http://www.un.org/ru/documents/decl>

conv/declarations/pdf/salamanka.pdf. – [In Russian].

16. Fitsula M.M. Pedagogika: navchalnyi posibnyk [Pedagogics: textbook]. Kyiv, Akademvydav, 2009, 560 p. [In Ukrainian].

17. Shcherba N.S. Znachennia poniattia "praktykooorientovane navchannia v konteksti inshomovnoi osvity ditei z osoblyvymy potrebamy [The significance of practice-oriented teaching foreign languages to SEN children]. Materialy V Naukovoi konferentsii "Fundamentalni ta prykladni doslidzhennia u suchasni nauky". – Materials of the 5th scientific conference "Fundamental and applied research in modern science". Kharkiv, Tekhnolohichniy Tsent, 2017, P. 36. [In Ukrainian].

18. Shcherba N.S. Sutnist praktykooorientovanoho navchannia inozemnoi movy starshoklasnykiv z osoblyvymy potrebamy [The essence of practice-oriented teaching of foreign languages to SEN senior learners]. Novi tekhnolohii navchannia. – New techniques of teaching, 2016, № 89(1), pp. 257-263. [In Ukrainian].

19. Yatsenko K.V. Dytiachyi tserebralnyi paralizh: etiopatohenez, kliniko-neyrofiziolohichni aspekty ta mozhlyvosti nevrolohichnoyi reabilitatsiyi [Cerebral palsy: etiopathogenesis, clinical neurophysiological aspects and possibilities of neurological rehabilitation]. Ukrainskyi nevrolohichniy zhurnal. – Ukrainian neurological journal, 2015, № 2, pp. 19-24. [In Ukrainian].

20. Yatsenko S.L. Sutnisni aspekty osobystisno orientovanoi osvity [Essential aspects of personally-oriented education]. Problemy osvity. – Problems of education, 2015, №. 85, pp. 116-122. [In Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Організація інклюзивного навчання іноземної мови старшокласників з дитячим церебральним паралічем (ДЦП) має важливе значення для сучасної середньої української освіти. Згідно зі статистичними даними співвідношення дітей з цим захворюванням до загальної кількості дітей у Європі та в Україні становить 1.5-2.6 до 1000. Проте в 2015-2016 н. р. лише 1127 з 17337 українських шкіл надавали інклюзивну освіту учням з особливими освітніми потребами. Показник інклюзії становить 7%. Цифри зросли у 15 разів у 2016-2017 н. р. внаслідок експерименту, що проводився у низці областей України. Зважаючи на це, загострилась і потреба в розробці відповідних стратегій іншомовної інклюзивної середньої освіти учнів з ДЦП.

Метою інклюзивного навчання старшокласників є їх підготовка до подальшого незалежного (наскільки це можливо) життя в суспільстві, тому навчання їх іноземної мови має бути практикоорієнтованим. В даній статті здійснено спробу визначити дидактичні передумови практикоорієнтованого навчання іноземної мови учнів з дитячим церебральним паралічем, а її завданнями є уточнення значення останнього поняття, а також у формулюванні мети та завдань його реалізації.

На основі проведеного контент-аналізу, термін "практикоорієнтоване навчання у школі" тлумачиться як поєднання навчальної та практичної діяльності при вирішенні життєво важливих завдань і проблем, що дозволяє отримати нові знання і сформуувати досвід їх використання за рахунок емоційного та пізнавального наповнення творчого пошуку учнів і забезпечення профорієнтації. Подальший аналіз поняття проводиться з урахуванням таких факторів, як: цілі іншомовної освіти, завдання старшої школи та особливі потреби учнів з ДЦП.

До дидактичних передумов запровадження практикоорієнтованого навчання іноземної мови старшокласників з ДЦП відноситься використання таких підходів, як: особистісно-діяльнісний, ресурсний і компетентнісний, що можуть бути реалізовані за рахунок принципів індивідуалізації, диференціації та проєктування навчального процесу.

Ключові слова: іноземна мова, дитячий церебральний параліч, практикоорієнтоване навчання.